

KUNST IN ZICHT

najaar 2007

lezingen
wandelingen
excursies

Inhoud

Is uitleg dodelijk?

Lezingen en dagcursus

- 1 Dagcursus 'De natuur tekent zichzelf'. Hoogtepunten uit de fotografie
- 2 Expressionisme uit de bergen
- 3 Japanse koorts. Invloeden van Japanse houtsneden op (Franse) kunstenaars
- 4 Barcelona 1900. Antonio Gaudí en tijdgenoten
- 5 Damestrucjes. Hoe kunstenaars Bijbelse vrouwen verbeelden
- 6 Typisch Egyptisch. Schilder- en beeldhouwkunst uit het Oude Egypte
- 7 Een wandeling door Rome in 1587-1588
- 8 Evolutie, een artistieke invalshoek
- 9 P.J.H. Cuypers en de neogotiek
- 10 India's godenwereld in 'beeld' gebracht
- 11 Twee iconen van de moderne kunst: Jean Tinguely – Andy Warhol
- 12 Tuinen in de kunst en literatuur van de Middeleeuwen

Stadswandelingen en fietstocht

- 13 Groningen in de 'Belle Époque'
- 14 Bijzondere bouwwerken aan het Boterdiep. Fietsen van Groningen naar Zuidwolde
- 15 Hofjes in de binnenstad van Groningen

Excursies

- 16 Skulptur Projekte Münster 07
- 17 Van klei tot keramiek. Donateursexcursie naar Makkum en Leeuwarden
- 18 Städtische Galerie Delmenhorst – Horst Janssen Museum Oldenburg
- 19 Paula in Parijs. Een weekend in Bremen en Worpswede
- 20 De Hof van Eden in Ostfriesland

Omslag:

Paula Modersohn-Becker,

Stilleven met vissenkom, 1906

Organisatie

Inschrijfformulier

Is uitleg dodelijk?

Patrick Mimran is een Franse kunstenaar die spandoeken en billboards met prikkelende uitspraken in diverse steden en op tentoonstellingen plaatst. Op één van zijn spandoeken in Bologna stond: 'Explanation kills art'.

Patrick Mimran, *European Billboards, MamBo project, Bologna, 2006*

Uitleggen is juist de 'core business' van kunsthistorici en ook van de Stichting Kunst in Zicht. De bezoekersaantallen wijzen erop dat ons publiek het niet helemaal eens is met Mimran. Veel mensen vinden het prettig om samen met anderen uitleg te krijgen over de levensloop van kunstenaars, achtergronden van kunstwerken, over symboliek of betekenis. Soms word je overdonderd door een kunstwerk. Je wordt geraakt en op dat moment wil je geen uitleg horen. Maar in enkele gevallen blijf je na zo 'n eerste ontmoeting afvragen waarom de kunstenaar het kunstwerk heeft gemaakt, wat de verborgen betekenissen of symboliek van een werk zijn.

De (kunst)historici van Kunst in Zicht weten doorgaans echter precies wanneer het moment komt dat te veel uitleg 'killing' wordt.

Anna Keller
Carolien ten Bruggencate
juli 2007

‘De natuur tekent zichzelf’

Hoogtepunten uit de fotografie

woensdag 3 en 10 oktober

10.00 - 12.00 uur

€ 17,00 / € 8,50 per keer

spreeker drs. Carolien ten Bruggencate

opgave Athena's Boekhandel,
Oude Kijk in 't Jatstraat 42

plaats Galerie Prentwerk,
Vismarkt 36A, Groningen

Groningen staat dit najaar weer in het teken van Noorderlicht, de fotografiemanifestatie die jaarlijks afwisselend in de Friese en de Groningse hoofdstad plaatsvindt (16 september tot en met 28 oktober). Naar aanleiding daarvan houden we een tweedelige cursus over hoogtepunten uit de geschiedenis van de fotografie in galerie prentwerk. Daar is dan de tentoonstelling art faces te zien, met portretten van moderne en hedendaagse kunstenaars van 1940 tot heden, Chagall, Picasso, Appel, Van Dongen, Armando, Lucebert en Gilbert & George.

De vraag of fotografie kunst is of niet, is interessant omdat zij zo lang het denken over fotografie heeft bepaald. Al vlak na de uitvinding van de fotografie in 1839 laiden discussies op over de artistieke mogelijkheden van de fotografie. Tegenstanders vonden dat een afbeelding die op mechanische wijze tot stand kwam, geen kunst kon zijn. Voorstanders meenden dat fotografie een middel was dat de werkelijkheid

Man Ray, Tranen, 1930-'32

natuurgetrouw kan afbeelden en dat betekende, volgens hen, het einde van de schilderkunst. De uitvinder van de fotografie Louis-Jacques-Mandé Daguerre zei: 'De natuur tekent zichzelf' en de schilder Paul Delaroche verklaarde: 'Van nu af aan is de schilderkunst dood.'

Hoe dan ook, de ontdekking van de fotografie had verstreckende gevolgen voor de schilder- en tekenkunst. De weergave van de zichtbare werkelijkheid was niet langer voorbehouden aan de klassieke kunstuitingen, maar werd ingehaald door een druk op de knop. De fotografie toonde zelfs het falen van de beide traditionele kunstvormen aan: sinds Eadweard Muybridge weten we pas echt hoe paarden galopperen.

Discussies over het artistieke gehalte van fotografie worden, met vrijwel dezelfde argumenten voor en tegen, tot op heden nog gevoerd. Toch heeft fotografie een eigen, specifieke positie verworven naast bijvoorbeeld de grafische kunsten.

Carolien ten Bruggencate is kunsthistorica en heeft zich gespecialiseerd in de kunstgeschiedenis van de 19de en 20ste eeuw.

Expressionisme uit de bergen

woensdag 3 oktober

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreeker drs. Han Steenbruggen

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Van 15 september 2007 tot 13 januari 2008 is in het Groninger Museum *Expressionisme uit de bergen* te zien, een omvangrijke tentoonstelling die zich concentreert op de kring van kunstenaars die in de omgeving van Davos gedurende de periode 1920-1926 nauwe contacten onderhielden met Ernst Ludwig Kirchner.

Ernst Ludwig Kirchner, Drie naakte vrouwen met kinderen, 1925

Voor het eerst wordt het werk samengebracht van Kirchner en de jonge kunstenaars die in de periode 1920-1926 putten uit zijn verworvenheden: Jan Wiegers, Albert Müller, Hermann Scherer, Paul Camenisch en Philipp Bauknecht. Aan de hand van schilderijen, tekeningen, grafiek en houtsculpturen wordt uiteengezet hoe in de omgeving van Davos een verwante expressionistische mentaliteit kon ontstaan, die weliswaar terug te voeren is op het werk van Kirchner, maar tegelijkertijd sterke aan de lokale omgeving en situatie ontleende karakteristieken kende.

Jan Wiegers, die in de periode 1920-1921 en in 1925 nabij Davos verbleef, sloeg vanaf 1927 voorzichtig andere wegen in. De inspiratie die hij had opgedaan, leidde in de Groningse kunstenaarsvereniging De Ploeg tot een eigen variant van het Zwitsers expressionisme – tegenwoordig aangeduid als Groninger expressionisme, met als belangrijkste vertegenwoordigers Jan Wiegers, Jan Altink, Hendrik Werkman en Johan Dijkstra.

Han Steenbruggen is conservator in het Groninger Museum.

Japanse koorts

Invloeden van Japanse houtsneden op (Franse) kunstenaars

woensdag 24 oktober

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker drs. Liesbeth Grotenhuis

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Prachtig vonden kunstenaars ze: Japanse prenten. Vanaf 1860 kwamen ze op de Franse markt en veroverden op slag vele harten. Handelaren zoals Père Tanguy verspreidden prenten onder kunstenaars, waarop Van Gogh Tanguy prompt portretteerde, zittend voor de Fuji-berg, bloeiende bloesembomen en geisha's in kimono's. Zoals hij ze in de houtsneden van Hokusai of Hiroshige uitgebeeld zag.

Japanse voorstellingen die tot een achtergrondbehang zijn bewerkt, het is maar een begin van hoe de prenten hun weg vonden in de Europese kunst. In de tijd dat een nieuwe generatie kunstenaars het net over een heel andere boeg wilden gooien, bood de Japanse prent een aantal antwoorden op hun schilderkunstige kwesties. De Japanse prent liet zien dat het gebrek aan diepte er even overtuigend uit kan

Vincent van Gogh, Portret van Père Tanguy, 1887-'88

zien, sterker nog, juist resulteerde in een decoratief geheel. In navolging vermeden de westerse kunstenaars dieptewerking en stofuitdrukking ten gunste van het vlak, al dan niet opgevuld met decoratieve patronen. Daarnaast was de compositie van een geheel andere opzet. Niet langer was het midden van het beeldvlak de heilige plek: de voorstelling schoof naar de randen zodat een leegte zich van het centrum meester maakte. Met als gevolg dat de afsnijdingen ronduit opmerkelijk te noemen zijn.

Bovendien herwaardeerden de kunstenaars druktechnieken en toegepaste kunst. De waaiers, kimono's, lakwerk en kamerschermen die de Europese markt eveneens overspoelden, ontketenden een even grote rage. Het Horst Janssen Museum in Oldenburg memoreert deze periode in de kunst met de expositie Paris im Japanfieber: Japanische Farbholzschnitte und andere Inspirationen. Deze lezing is een inleiding op de excursie die Kunst in Zicht organiseert (zie p.)

Liesbeth Grotenhuis is kunsthistorica en werkt als curatrice bij de kunstcollectie van de Gasunie. Daarnaast is zij docente kunstgeschiedenis aan Academie Minerva.

Barcelona 1900

Antonio Gaudí en tijdgenoten

donderdag 25 oktober

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreeker drs. Saskia van Lier

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Barcelona 1900* in het Van Gogh Museum in Amsterdam (21 september 2007 tot en met 20 januari 2008) wijdt Kunst in Zicht een lezing aan enkele beroemde architecten uit deze stad.

Antonio Gaudí (1852-1926) is de bekendste exponent van het Catalaans modernisme. Al velen hebben zijn fantasierijke geest weerspiegeld gezien in de vreemdsoortige gebouwen van zijn hand. Veel van zijn ontwerpen zijn te vinden in de 19de-eeuwse stadsuitbreiding van Barcelona, de Eixample. In deze wijk zijn ook de modernistische gebouwen te bewonderen van de minder beroemde tijdgenoten van Gaudí, onder wie Josep Puig i Cadafalch (1867-1956) en Lluís Domènech i Montaner (1850-1923).

Lluís Domènech i Montaner, *Palau de la Música Catalana*, 1908

In de rijk geïllustreerde lezing komen de belangrijkste gebouwen van deze architecten langs. Maar wat belangrijker is, ook de context en het tijdsbeeld komt aan bod. Barcelona kende rond de eeuwwisseling zijn hoogtepunt in welvaart. Een nieuwe rijke bourgeoisie stond op en wilde zich onderscheiden met grote dure woonhuizen, fabrieken, winkels en concertgebouwen. Er ontstond een hernieuwd Catalaans nationalisme, dat duidelijk terugkomt in de architectuur. Het Palau de la Música

Catalana van Domènech is misschien wel het beste voorbeeld van deze tijd: groot, opvallend, duur en speciaal voor Catalaanse concerten.

Saskia van Lier studeerde godsdienstwetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen en specialiseerde zich in het middeleeuws christendom, de kerkbouw en de liturgie.

Damestrucjes

Hoe kunstenaars Bijbelse vrouwen verbeelden

woensdag 7 november

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker drs. Liesbeth Grotenhuis

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Bijbelse vrouwen in de kunst* in Museum Het Catharijneconvent te Utrecht (tot 6 januari 2008) vroeg Kunst in Zicht Liesbeth Grotenhuis een lezing te houden over listige vrouwen uit de Bijbel, uitgebeeld door 19de-eeuwse kunstenaars.

De vrouw speelt in veel bijbelverhalen een rol. Waar Esther zich opmaakte als potentiële bruid voor koning Ahasveros, bespieden de wijzen Suzanna tijdens haar bad. Wij gluren met hen mee en zien hoe vele kunstenaars deze verhalen hebben verbeeld. Tijdens de lezing zullen we ontdekken wat de kunstwerken ons vervolgens over die schilders zelf vertellen. Sommige Bijbelse vrouwen hanteer-

den met enige regelmaat steekwapens op mannen die zij sluw verleidden. Judith voerde generaal Holofernes dronken, tolde met hem zijn tent in en sloeg hem met zijn eigen zwaard de kop af. Salomé voerde een exotische sluierdans uit, zo perfect dat zij het hoofd van Johannes de Doper vroeg. En kreeg. Aangereikt op een zilveren schotel. Delila ontftuselde Simson het geheim van zijn kracht en knipte vervolgens zonder pardon de vlechten af. De Joodse vrouw Jaël gaf de vijandige legeraanvoerder Sisera te drinken en liet hem rusten. Toen hij sliep nam zij een tentpin en joeg die dwars door zijn slaap de grond in.

Laatste dame is nauwelijks meer bekend. Hoewel zij in de barok geen vreemde was, namen navolgers het motief niet over. Het verhaal van Jaël was blijkbaar geen succes-story. Maar ook de anderen veranderen in de loop van de tijd van karakter. Waar zij oorspronkelijk als heldinnen konden opereerden, paraderen zij als listige vrouwen met fatale verleidingstrucjes in prentenseries.

Liesbeth Grotenhuis is kunsthistorica en werkt als curatrice bij de kunstcollectie van de Gasunie. Daarnaast is zij docente kunstgeschiedenis aan Academie Minerva. In 2003 richtte zij in het Gasuniegebouw een tentoonstelling in over fatale vrouwen in de hedendaagse kunst.

Artemisia Gentileschi, *Jaël en Sisera*, 1620

Typisch Egyptisch

Schilder- en beeldhouwkunst uit het Oude Egypte

donderdag 8 november

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreeker dr. Julia Harvey

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Naar aanleiding van een aantal tentoonstellingen in Londen, Karlsruhe en Stuttgart organiseert Kunst in Zicht een lezing over de Egyptische kunst. Iedereen herkent meteen de kunst van het Oude Egypte. Het maakt niet uit of die kunst twee- of driedimensionaal is, er is iets dat onmiskenbaar Egyptisch is. Maar wat is dat? En was het iets dat de oude Egyptenaren met opzet deden? In deze lezing wordt de schilder- en beeldhouwkunst van het Oude Egypte geanalyseerd en worden de kaders erachter blootgelegd.

Tijdens de meer dan 3000 jaar van de geschiedenis van het Oude Egypte (van circa 3400 v. Chr. tot de komst van Alexander de Grote in 332 v. Chr.) bleven de grote lijnen van de kunst ongeveer hetzelfde. Een beeld uit de 5e dynastie van het Oude Rijk (circa 3000-2150 v. Chr.) lijkt voor het onervaren oog sterk op een beeld uit de 18de dynastie (circa 1400 v. Chr.), of een uit de 26ste (circa 500 v. Chr.). Ook in de reliëfkunst en schilderkunst zijn de ontwikkelingen

Reliëf in graf van Farao Horemheb, Dal der Koningen, einde 18de dynastie, circa 1320 v. Chr.

subtiel. Kunst die werd gemaakt voor de farao's hield zich strikter aan de kaders dan kunst voor de edelen, maar laten we niet vergeten dat alles wat er nog over is, was gemaakt voor het graf, voor het leven na de dood. In feite veranderde de kunst wel degelijk, maar altijd binnen kaders die al bijna aan het begin van deze geschiedenis uitgezet waren. Altijd? Bijna altijd – tijdens een rumoerige periode van 15 jaar kwamen er plotseling grote veranderingen in de kunst, maar na afloop van deze korte periode, de Amarna-periode, keerde alles terug naar het oude.

Julia Harvey studeerde egyptologie aan de universiteiten van Durham, Heidelberg en Londen. Haar proefschrift is een kunsthistorische analyse van houten beelden uit het Oude Rijk van Egypte. Zij is mede-auteur en vertaalster van de catalogus van 'Objects for Eternity', een tentoonstelling over Egypte die onlangs in het Allard Pierson Museum te zien was. Momenteel werkt ze als vertaalster aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Een wandeling door Rome in 1587-1588

woensdag 14 november

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker dr. Jan de Jong

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

In de winter van 1587-1588 verbleef de 23-jarige Aernoud van Büchell uit Utrecht in Rome. Hij was daar op studiereis om de monumenten uit de Romeinse Oudheid met eigen ogen te zien en hun Latijnse inscripties te bestuderen. Maar hij was niet blind voor kunstwerken uit andere tijden, zoals de kerk van St Pieter die op dat moment volledig werd herbouwd, of voor de politieke en religieuze situatie waarin Rome op dat moment verkeerde. Na het succes van de Reformatie was de katholieke Kerk vanaf 1550 namelijk een propaganda-offensief begonnen, om twijfelaars in hun (katholieke) geloofsovertuiging te sterken en verloren terrein terug te winnen. Met zijn kritische blik doorzag Van Büchell de propaganda van de Kerk en noteerde hij zijn ergernis daarover in zijn reisverslag. Tijdens deze lezing zullen wij aan de hand van Van Büchells reisverslag door Rome wandelen en kijken naar beroemde en minder bekende monumenten uit

Anoniem, Sint Pietersplein in Rome, met zicht op de kerk in aanbouw, circa 1575

de Oudheid en de 16de eeuw. En via zijn observaties zullen we met hem meevoelen als hij enthousiast werd, zich verbaasde of zich ergerde.

Jan de Jong is universitair docent aan het Instituut voor Kunst- en Architectuurgeschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij is gespecialiseerd in 16de-eeuwse Italiaanse kunst.

Evolutie, een artistieke invalshoek

woensdag 21 november

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker dr. Corma Pol

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Het begrip 'evolutie' associëren we al snel met Darwin's bekende theorie van, simpel geformuleerd, de overleving van de sterkste. In deze lezing wordt dit veelbesproken thema beelddend opgevat, als: 'een zich ontwikkelend patroon van beweging en rust, waarbinnen zich de vorm ontvouwt'. Kunstenaars worden zich bewust van de eenheid van al-wat-is en maken die verbinding zichtbaar.

Giuseppe Penone, wiens werk vorig jaar nog was te bezichtigen in een grote overzichtsexpositie in Kleef doet in zijn beelden van brons of klei onderzoek naar overgangsvormen tussen mens en natuur. Hij bena-

dert 'evolutie' op een organische manier. Voor Jany Niemeijer en Mai Movrin, kunstenaressen van de jonge garde, vormt geometrie een inspiratiebron. In haar *Kaäba-kubus* - de Kaäba is voor de Moslim het centrum van zijn of haar geloofsbeleving - brengt Jany Niemeijer het individuele en het gezamenlijke bij elkaar. Mai Movrin bouwt een monumentale spiraalvorm waarin we onze innerlijke gang naar binnen

èn naar buiten kunnen beleven. Wanneer 'evolutie' zo wordt opgevat raken het zichtbare en het onzichtbare in een proces van continuïteit, en wordt de beschouwer een schakel daarbinnen.

Corma Pol heeft een adviesbureau in de kunst en is freelance kunsthistorica. In 1985 was zij een van de oprichtsters van Stichting Kunst in Zicht.

Giuseppe Penone, Alpi Marittime. L'albero ricorderà il contatto, 1968

P.J.H. Cuypers en de neogotiek

donderdag 22 november

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker drs. Hadassa Smit

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

De architect P.J.H. Cuypers (1827-1921), meester van de 19de-eeuwse architectuur, staat in Nederland bekend om grote projecten als het Rijksmuseum (1876-1885) en het Centraal Station Amsterdam (1882-1889), en om zijn grote aantal kerken, vooral in het zuiden van het land. Het Nederlands Architectuurinstituut wijdt dit najaar zowel in Rotterdam als in Maastricht een overzichtstentoonstelling aan zijn oeuvre (22 september 2007 - 6 januari 2008).

Ook in Noord Nederland is Cuypers actief geweest. In de 19de eeuw was Pierre Cuypers de stadsarchitect van Groningen. Hij ontwierp in die tijd onder andere de Jozefkerk in Groningen en de Sint Wilibrorduskerk in Sappemeer. Deze kerken werden gebouwd in een stijl die herinnerde aan de Middeleeuwen: de neogotiek. De neogotiek was zijn stokpaardje en deze twee kerken zijn dan ook prachtige voorbeelden vanwaar de neogotiek uitgelegd kan worden.

P.J.H. Cuypers, Jozefkerk, Radesingel, Groningen, 1885

De neogotische kerkbouw is voortgekomen uit een (katholiek) verlangen naar een eigen christelijke bouwstijl. Deze werd gevonden in de geromantiseerde Middeleeuwen. Cuypers heeft zich vooral door de dertiende eeuw laten inspireren. In zijn ogen de eeuw van de grootste gotische kunstwerken.

In deze lezing zal het werk van Cuypers aan bod komen tegen de achtergrond van de neogotiek. Ook zijn politieke standpunten, met name het geharrewar met collega-architecten, zullen worden uitgelegd door een klein uitstapje te maken naar een tijd- en vakgenoot van Cuypers, de architect A.C. Bleijs.

Hadassa Smit studeerde Kunsten, Cultuur en Media aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij is gespecialiseerd in architectuur en muziek (klassiek en pop) en is als educatief medewerkster werkzaam bij NND/Galili Dance.

India's godenwereld in 'beeld' gebracht

donderdag 29 november

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreeker drs. Natasja Bosma

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Meestal zijn de lezingen van Kunst in Zicht gewijd aan de West-Europese kunstgeschiedenis. Daarom is het des te leuker om nu eens de blik te verruimen en met een specialist op het gebied van het hindoeïsme te kijken naar de Indiase godenwereld.

India is een land vol kleuren, geuren, klanken, vormen en - voor de buitenstaander - een wirwar aan goden. Het is daarom niet vreemd dat ook de iconografie van India's godenwereld wordt gekenmerkt door pluriformiteit. In de loop der tijd zijn Indiase goden in allerlei vormen en gedaanten uitgebeeld. De lezing zal gaan over de beeldvorming rondom twee van de belangrijkste goden in het Hindoeïsme: Shiva en Vishnu.

Aan de hand van foto's die de spreekster zelf in India heeft gemaakt, lopen we met haar langs eeuwenoude beelden en kijken we naar hun verschillende vormen, gedaanten en functies. Anders dan in veel

Shiva Nataraja, circa 990, India, Chola dynastie

Europese tradities worden de beelden door Hindoes beschouwd als een belichaming van de godheid in kwestie.

Natasja Bosma studeert godsdienstwetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zij specialiseert zich in het hindoeïsme en de religieuze geschiedenis van India. Voor haar onderzoek heeft zij een reis gemaakt naar India, waar ze veel beeldmateriaal heeft verzameld.

Jean Tinguely - Andy Warhol

Twee iconen van de moderne kunst

donderdag 6 december

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker drs. Carolien ten Bruggencate

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel,
Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Dit najaar is in ons land het oeuvre te zien van twee kunstenaars die tijdgenoten van elkaar waren: Jean Tinguely en Andy Warhol. De Kunsthal Rotterdam presenteert een grote overzichtstentoonstelling van Jean Tinguely (1925-1991). De van oorsprong Zwitserse kunstenaar is wereldberoemd om zijn bewegende sculpturen van roestig ijzer en afvalmateriaal, die werken als machines, maar geen zinvolle functie hebben. Met zijn oeuvre dat knarst, piept, spuit en bonkt heeft hij sinds de jaren vijftig in de kunstwereld en vooral daarbuiten een onuitwisbare indruk achtergelaten. Tinguely's grote ratelende machines en kleurrijke objecten zijn vitaal en vrolijk, maar ook poëtisch en soms ironisch.

In het Stedelijk Museum Amsterdam is vanaf 12 oktober het werk van een van de invloedrijkste kunstenaars van de twintigste eeuw te zien, Andy Warhol (1928-1987). De Tsjechisch-Amerikaanse kunstenaar geldt als hét icoon van de Pop Art en

Andy Warhol, Zelfportret als travestiet, 1980

Jean Tinguely, Méta-Harmonie IV (Fata Morgana), 1985

reproduceerde 'populaire' symbolen uit ons dagelijkse leven. Iedereen kent zijn Campbell soup cans, de kleurrijke afbeeldingen van Marilyn Monroe en vele andere beroemdheden.

We onderzoeken de artistieke nalatenschap van beide kunstenaars. Zij maakten totaal verschillend werk dat desondanks meer met elkaar te maken heeft dan je in eerste oogopslag zou denken.

Carolien ten Bruggencate is kunsthistorica en heeft zich gespecialiseerd in de kunstgeschiedenis van de 19de en 20ste eeuw.

Tuinen in de kunst en literatuur van de middeleeuwen

donderdag 13 december

19.30 - 21.30 uur

€ 8,50

spreker dr. Saskia van Bergen

plaats Hampshire Hotel (De Nieuwe Academie), Radesingel 50, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Dit jaar vindt in Emden de

manifestatie Garten Eden Ostfriesland plaats. Het Ostfriesisches Landesmuseum sluit hierbij aan met de tentoonstelling Hortus - Paradiesgärten in der mittelalterlichen Buchmalerei (21 oktober 2007 tot en met 13 januari 2008). Deze lezing biedt een inleiding op de tentoonstelling, maar kan ook worden beschouwd als een algemene introductie op het thema. Op 13 januari bezoekt Kunst in Zicht deze tentoonstelling (zie p.).

Tuinen vervulden in de middeleeuwen uiteenlopende functies, zowel in de fysieke als geestelijke realiteit. De Hof van Eden, het aardse paradijs, was volgens de Bijbel de perfecte en prachtige plaats waar de eerste mensen, Adam en Eva, verkeerden. Het christendom gebruikt het begrip paradijs ook voor de plaats waar iemand na zijn dood naar toe kan gaan, een plaats waar God is en waar geen pijn en verdriet bestaan. Kloostertuinen werden gebruikt voor de kweek van groenten, fruit, en geneesmiddelen. Tegelijk was het

Anoniem, *Paradijs tuin*, circa 1410

een plaats die vervuld was van symbolische betekenis. Op het kerkhof van het klooster Sankt Gallen stonden dertien bomen, vertegenwoordigers van Christus en zijn discipelen. Bloemen en planten speelden ook een belangrijke symbolische rol in literatuur en schilderkunst. Lelie, akelei, rode en witte anjers en zelfs de paardebloem vormden onderdeel van het symbolische lexicon en kwamen op vele schilderijen voor. In de hoofse roman *Le Roman de la Rose* droomt een jongeman dat hij tijdens een wandeling in een prachtige tuin terechtkomt, waar hij verliefd wordt op een ontlukende roos.

Saskia van Bergen is kunsthistorica en mediëviste, gespecialiseerd in middeleeuwse verlichte handschriften. Zij werkt in de Koninklijke Bibliotheek Den Haag en als docente Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.

Groningen in de 'Belle Époque'

zondag 30 september

14.00 - 16.00 uur

€ 8,50

begeleider drs. Herman

Waterbolk

vertrekpunt Korenbeurs,

Vismarkt, Groningen

opgave Athena's Boekhandel,

Oude Kijk in 't Jatstraat 42

Groningen maakte aan het einde van de 19de eeuw een belangrijke ruimtelijke ontwikkeling door. De vestingwerken die de stad eeuwenlang omsingelden, werden geslecht en maakten plaats voor een nieuwe stadsuitbreiding met woonhuizen, openbare gebouwen en veel groen. Het stadsbeeld kreeg een allure die de bloei van Groningen als handelscentrum van de graanschuur van Nederland tot uitdrukking bracht. Nadat deze periode lang als 'lelijke tijd' werd afgedaan, is het tij gekeerd en zijn vele 19de-eeuwse panden inmiddels aangewezen als rijksmonument, waarvan de instandhouding vaak vele voeten in de aarde heeft.

Begin- en eindpunt van de wandeling is de Korenbeurs aan de

Vismarkt, een gebouw dat de handel belichaamt als een van de belangrijkste peilers van de welvaart van de stad Groningen. De route voert langs diverse stedelijke instituties die een prominente plaats kregen in het laat 19de-eeuwse stadsbeeld: het postkantoor, het stationsgebouw en Jozefkerk. Het zwaartepunt van de wandeling ligt bij de villabebouwing en herenhuizen aan de singels. Deze statige avenues bieden een ware staalkaart aan architectuurstijlen. Tal van panden bieden aanknopingspunten om nader in te gaan op stijlen als eclecticisme, neorenaissance en Jugendstil, en de ontwikkeling van de woningplattegrond die gepaard ging met nieuwe opvattingen over het wonen.

Tijdens de wandeling wordt veel duidelijk van de achtergronden van de stadsuitleg aan het einde van de 19de eeuw, het samenspel van stedenbouwkundige wensbeelden en de weerbarstige praktijk van alledag. Nieuwsgierig geworden naar de ontstaansgeschiedenis van een wellicht voor u zo vertrouwd stadsbeeld? Wandel dan met ons mee!

Herman Waterbolk is architectuurhistoricus en werkzaam bij Libau Welstands- en Monumentenzorg te Groningen

*A. Th. Van Elmpt, Huize Tavenier,
Ubbo Emmiussingel, Groningen, 1903*

Bijzondere bouwwerken aan het Boterdiep

Fietsen van Groningen naar Zuidwolde

zondag 7 oktober

14.00 - 16.00 uur

€ 11,00 (inclusief koffie/thee bij 'Moeke Vaatstra')

begeleider drs. Jaap Ekhart

vertrekpunt Gerrit Krolbrug (Korrewegbrug)

opgave Athena's Boekhandel,
Oude Kijk in 't Jatstraat 42

In de wijk Van Starckenborgh staat een huis met glazen bouwstenen in de voorgevel. De bewoners zijn muzikliefhebbers. Ze verklaren de merkwaardige rangschikking van deze stenen als 'een architectonische vertaling van een bestaand notenschrift'. Iets verderop, in De Hunze, woont een voormalig werktuigbouwkundige die zijn eigen huis ontwierp én bouwde. Het resultaat is zeer bijzonder. Nog weer verderop, in Beijum, staat het best verborgen ontwerp van architect Gunnar Daan. In de architectonische vormgeving blijkt de benaming Stad en Lande van het gemeal in Zuidwolde verwerkt te zijn.

Wilt u meer weten over deze bijzondere bouwwerken? Fiets dan mee. De tocht voert van Groningen naar Zuidwolde, over de eeuwenoude Beijumerweg. Behalve aan architectuur zal ook aandacht worden besteed aan landschappelijke elementen. De tocht

Architectenbureau Roeleveld-Sikkens, Huizen Ulgersmaweg, Groningen, 2003

eindigt bij Café 'Moeke Vaatstra' in Zuidwolde, waar koffie en thee voor de fietsers klaar staat.

Jaap Ekhart is kunsthistoricus, doceert kunst- en architectuurgeschiedenis aan diverse instellingen en schreef artikelen over architectuur in de stad Groningen.

Hofjes in de binnenstad van Groningen

zondag 28 oktober

14.00 - 16.00 uur

€ 8,50

begeleider drs. Egbert van der Werff

vertrekpunt Martinitoren, Groningen

opgave Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42

De stad Groningen staat bekend om haar vele hofjes, ook wel gasthuizen genoemd. Ze zijn te herkennen aan hun karakteristieke vorm: de huizen staan rond een binnenplaats of tuin en een poort geeft toegang tot de hof. Oorspronkelijk waren de gasthuizen liefdadige instellingen die zich bekommerden om het lot van armen en vreemdelingen. Ze werden gesticht door leden van vooraanstaande families uit de stad en lagen in de nabijheid van de toegangswegen aan de rand van de stad.

Zo stichtten Borneer Solleder en zijn zoon meester Albert in 1405 dicht bij de stadspoort een gasthuis voor de opvang van 'ellendighe en arme pelegrams'. Het gasthuis werd gewijd aan de heilige Geertruid, patrones van de reizigers. In de loop der jaren nam het aantal behoeftigen toe en bood het gasthuis ook blinden, kreupelen, ouden van dagen en zelfs krankzinnigen onderdak. Vanaf 1600 is het St. Geertruidsgasthuis net als de meeste Groningse gasthuizen een huis voor ouderen.

De stadswandeling voert langs een drietal in oorsprong middeleeuwse hofjes in de Groningse binnenstad: het St. Geertruidsgasthuis, het St. Anthonygasthuis en het Heilige Geestgasthuis.

Egbert van der Werff

is historicus en mediëvist. Hij publiceert over middeleeuwse geschiedenis en kerkgeschiedenis van Groningen.

*Toegangspoort
St. Anthony Gasthuis,
Rademarkt, Groningen,
1517*

Skulptur Projekte Münster 07

zondag 23 september

vertrek

Groningen Hoofdstation 8.00 uur

Haren, Hotel Mercure 8.15 uur

aankomst 21.00 uur

60,00 (inclusief vervoer touringcar,
rondleiding)

begeleiding drs. Carolien ten
Bruggencate

opgave uitsluitend bij Kunst
in Zicht, tel 050-3188651 of
info@kunstinzicht.org

Van 17 juni tot en met 30 september 2007 vindt voor de vierde keer *Skulptur Projekte Münster* plaats. Deze grote overzichtstentoonstelling wordt eens per tien jaar gehouden en valt dus om de andere keer samen met de vijfjaarlijkse Documenta. Sinds 1977 worden kunstenaars uit de hele wereld uitgenodigd in Münster hun kunstwerken te laten ontstaan. De stad is op deze manier een internationaal ijkpunt geworden voor hedendaagse kunst in de openbare ruimte. Sommige van deze kunstwerken, zoals de *Kersenzuil* van Thomas Schütte, krijgen een definitieve plaats in de stad.

Thomas Schütte, Kersenzuil, 1987, Harsewinkelplatz, Münster

Meer dan honderd dagen staat Münster deze zomer weer in het teken van de monumentale kunst. 37 kunstenaars nemen deel aan deze editie, onder meer Bruce Nauman, Rosemarie Trockel, Guillaume Bijl, Mike Kelley en Isa Genzken. Ook dit keer zullen de exposanten onderzoeken welke functie hedendaagse kunst kan hebben in het publieke domein: welke positie zij daarin inneemt en welke uitwerking zij heeft. Omdat de beelden voornamelijk ter plaatse tot stand komen, staat de wisselwerking tussen kunst, stad en openbaarheid centraal.

Kunst in Zicht brengt een bezoek aan deze toonaangevende manifestatie in de gezellige universiteitsstad Münster. Een 'must' voor een ieder die geïnteresseerd is in hedendaagse beeldhouwkunst en op de hoogte wil blijven van de nieuwste ontwikkelingen.

Van klei tot keramiek

Donateursexcursie naar Makkum en Leeuwarden

vrijdag 12 oktober
vertrek

Groningen Hoofdstation 9.00 uur
Haren, Hotel Mercure 9.15 uur
aankomst 18.00 uur
50,00 (inclusief vervoer touringcar,
lunch, rondleiding)

begeleiding

opgave uitsluitend bij Kunst
in Zicht, tel 050-3188651 of
info@kunstinzicht.org

In 1594 werd door Hendrik Hobbes Baard een tichelwerk aan de Zijlroede in Makkum verkocht aan Wiebe Tjaards. Vanaf dat jaar werden op deze plaats onafgebroken bakstenen, later tegels en aardewerk gemaakt. De onderneming wordt beschouwd als de oudste in Nederland.

Het bedrijf heeft zich in de loop der eeuwen ontwikkeld tot producent van tegels, schotels en sieraardewerk. Naast het klassieke aardewerk wordt er ook maatwerk geleverd voor architecten, vormgevers en kunstenaars, zoals Hella Jongerius, Marcel Wanders, Ettore Sottsass en Roderick Vos.

Het traditionele Makkumer aardewerk wordt volledig met de hand gemaakt en beschilderd. Hoe dat in zijn werk gaat, zullen we zien in de fabriek. Tijdens de rondleiding lopen we in het bedrijf en volgen we het productieproces, vanaf het moment dat de klei binnenkomt totdat het als Makkumer aardewerk de fabriek verlaat. Na de rondleiding lunchen we in het Bakkershuis in Makkum.

Vervolgens bezoeken we Nationaal Keramiekmuseum Het Prinsessehof in Leeuwarden. Daar is tot 28 oktober de tentoonstelling *Pretty Dutch. Hollands porselein uit de 18de eeuw en hedendaagse reflecties* te zien. Onder de naam 'Hollands Porselein' staat het porselein bekend dat tussen 1759 en 1814 eeuw in vier centra werd gefabriceerd: Weesp, Loosdrecht, Den Haag en langs de rivier de Ouder- en Nieuwer Amstel. Het Hollands Porselein kon de concurrentie met befaamde Europese manufacturen zonder meer aan, qua materiaal en decoraties. Grote precisie en veel fantasie

Roderick Vos, *Vaas MaMa*, Tichelaar Makkum, 2000

werden toegepast op bloemen, vogels en insecten. Dit alles geheel volgens de mode van die tijd. Vooral de Hollandse landschappen, vee, groenten en fruit zijn van een virtuositeit die in het buitenland zelden wordt aangetroffen.

Een bijzonder facet van de tentoonstelling vormen de hedendaagse reflecties van gerenommeerde beeldend kunstenaars. Kunstenaars die de afgelopen tien jaar al vernieuwende keramiek voor het Prinsessehof hebben gemaakt, laten zien - geïnspireerd door dit traditionele Hollandse siergoed - hoe nu de Hollandse identiteit in porselein is uit te drukken. Voor hen ligt de uitdaging in de technische verfijning, het ambachtelijke karakter en de decoratie.

Pretty Dutch richt vanuit de visie van de eenentwintigste eeuw de schijnwerpers op deze 18de-eeuwse porseleinproductie. In een totaalspektakel prijken oude en nieuwe topstukken in opmerkelijk getransformeerde zalen. Het tentoonstellingsconcept doorbreekt de klassieke wijze van exposeren, met een spel van twee- en driedimensionale elementen, met uitvergroete en bewegende beelden, ingebed in een levendige omgeving van licht, kleur en geluid.

De Hollandse Maagd, Loosdrecht (copyright Erik en Petra Mersmerg)

Städtische Galerie Delmenhorst

Horst Janssen Museum Oldenburg

vrijdag 2 november

vertrek

Groningen Hoofdstation 8.00 uur

Haren, Hotel Mercure 8.15 uur

aankomst 19.00 uur

60,00 (inclusief vervoer touringcar,
lunch, rondleiding)

begeleiding

opgave uitsluitend bij Kunst

in Zicht, tel 050-3188651 of

info@kunstinzicht.org

In het Horst Janssen Museum in Oldenburg is vanaf 14 oktober een tentoonstelling te zien over de invloeden van de Japanse kunst en cultuur op kunstenaars in Parijs in de tweede helft van de 19de eeuw. Vanaf 1860 werden Japanse kleurenhoutsnedes in Europa bekend. Vooral in Londen en Parijs worden via kunsthandels en kunstnijverheidszaken, maar ook op de Wereldtentoonstellingen, zogenaamde Ukiyo-e prenten te koop aangeboden. De belangrijkste Japanse kunstenaars waren Katsushika Hokusai (1760-1849), Andô Hiroshige (1797-1858) en Kitagawa Utamaro (1753-1806). Veel kunstenaars in Parijs waren direct geboeid en lieten zich inspireren door de 'exotische' beeldende principes. Ontbreken van diepte, vereenvoudiging van vormen en nadrukkelijke ornamentaliteit werden bepalend voor de Parijse kunstenaars. Er ontwikkelde zich een ware Japan-koorts die zich ook in de mode en de interieurinrichting uitte. In de tentoonstelling worden 60 Japanse kleurenhoutsnedes getoond, en tekeningen en grafiek van Valloton, Degas, Monet, Manet, van Gogh

en Gauguin. Daarnaast ook kunstnijverheidsproducten, zoals porselein, kimono's en kamerschermen.

Parijs oefende aan het eind van de 19de eeuw een onweerstaanbare aantrekkingskracht uit op veel kunstenaars, uit binnen- en buitenland. Een van de kunstenaars die vanuit Duitsland naar de kunsthoofdstad van Europa trok, was de uit Delmenhorst afkomstige Fritz Stuckenberg. Net als Paula Modersohn-Becker reisde hij naar Parijs om zich te oriënteren op de nieuwste ontwikkelingen in de beeldende kunst. Aan de hand van Stuckenbergs Parijse periode (1907-1912) wordt in de Städtische Galerie Delmenhorst een beeld geschetst van de kunst uit de jaren voor de eerste wereldoorlog. De tentoonstelling laat naast het werk van Stuckenberg kunst zien van vernieuwers als Emile Bernard, Pierre Bonnard, Paul Cézanne, Maurice Denis, Robert Delaunay, André Derain, Paul Gauguin, Henri Matisse en Pablo Picasso.

Horst Janssen Museum Oldenburg

Paula in Parijs

Een weekend in Bremen en Worpswede

**zaterdag 15 en zondag 16
december**

vertrek

Groningen Hoofdstation 7.30 uur
Haren, Hotel Mercure 7.45 uur
aankomst 21.00 uur

€ 225,00 (inclusief vervoer tou-
ringcar, overnachting, diner, ont-
bijt, lunch, rondleidingen; exclusief
annuleringsverzekering en ver-
plichte bagageverzekering)

opgave uitsluitend bij Kunst
in Zicht, tel 050-3188651 of
info@kunstinzicht.org

Inschrijving mogelijk tot uiterlijk 1
november 2007

Ze schiep haar eigen stijl. Eigenzinnig, consequent, opwindend nieuw. Paula Modersohn-Becker (1876-1907) was haar tijd ver vooruit en klom met een radicaal moderne beeldtaal op tot een kunstenares van wereldfaam. Ter ere van haar honderdste sterfdag presenteert de Kunsthalle Bremen een fascinerende overzichtsexpositie die ruim 50 van haar meesterwerken voor de eerste keer sinds meer dan drie decennia in Bremen samenbrengt. In het middelpunt staat de late scheppingsfase van haar korte leven, waarin Paula vier keer - in 1900, 1903, 1905 en 1906/07 - naar Parijs reisde. Hier ontmoette zij kunstenaars zoals Rodin en Maillol en ontdekte bij talrijke bezoeken aan galeriën en musea het werk van belangrijke pioniers van de moderne kunst zoals Cézanne en Gauguin. Ontmoetingen die een diepe indruk op haar maakten en die haar bevestigden in haar kunstopvatting. Het gevolg: de jonge schilderes ontwikkelde haar stijl, die verder ging dan Naturalisme en Impressionisme, vastberaden verder. Ze

gebruikte schitterende, in vlakken opgebrachte kleuren en bereikte een krachtige, expressieve vormen-
taal van een grote eenvoud.

Na een rondleiding door de tentoonstelling in de Kunsthalle, is er tijd te lunchen (op eigen gelegenheid, niet bij de prijs inbegrepen). Daarna bezoeken we het Paula Modersohn-Becker Museum aan de Böttcherstrasse in Bremen. Geïnspireerd door de antieke mummieportretten in het Louvre ontwikkelde Paula Modersohn-Becker in Parijs een moderne portretstijl. In het Paula Modersohn-Becker Museum hangen die mummieportretten naast de portretten van Paula en is duidelijk te zien hoezeer ze van invloed waren op haar werk. Na afloop van deze rondleiding is er tijd om de sfeer van de kerstmarkt op te snuiven.

Die avond rijden we nog naar Worpswede, het dorp in het Teufelsmoor waar Paula Modersohn-Becker en vele andere kunstenaars aan het begin van de 20ste eeuw woonden. Daar staat het diner voor ons klaar in Kaffee Worpswede. Vanuit het idee dat kunst en koffie een ideale combinatie vormen, bouwde Bernhard Hoetger in 1925 dit café annex kunstcentrum. Hoetger was steenhouwer, beeldhouwer, schilder en architect. Via de Düsseldorfer Academie kwam hij terecht in Parijs. Hij werd leerling van Rodin en

leerde de Worpsweder kunstenaar Paula Modersohn-Becker kennen. Door haar geïnspireerd trok hij in 1914 naar Worpswede.

We overnachten in Hotel Buchenhof in Worpswede, het voormalige woonhuis van Hans am Ende. Hij was één van de eerste kunstenaars die neerstreek in de idyllische omgeving van Worpswede. Na een roerige geschiedenis werd de Jugendstilvilla 1997-'98 behoudzaam vernieuwd en tot een hotel omgebouwd.

De volgende dag, na het ontbijt wandelen we onder leiding van deskundige gidsen door het dorp, langs betekenisvolle plekken uit het leven van Paula Modersohn-Becker. Onderweg doen we twee musea aan, waar schilderijen zijn te zien die Worpswede internationaal bekend gemaakt hebben.

We lunchen in het Worpsweder Bahnhof (wel bij de prijs inbegrepen). De destijds al beroemde Jugendstil-kunstenaar Heinrich Vogeler is de ontwerper van dit station, dat in 1910 in gebruik werd genomen. Het gebouw en de volledige inrichting, van meubels tot aan de wanddecoraties, vormen een onlosmakelijk geheel, een symbiose tussen Jugendstil en boerenmotieven.

Na de lunch begeven we ons naar de Worpsweder

Paula Modersohn-Becker, Zelfportret met camelia-tak, 1906-'07

Heinrich Vogeler, Een zomervond op de Barkenhoff, 1902-'05

Käseglocke op de Weyerberg. Dit zeer bijzondere bouwwerk werd in 1926 opgetrokken naar een ontwerp van de architect Bruno Taut, voor de schrijver Edwin Koenemann. Het voormalige woonhuis bestaat helemaal uit hout en werd recentelijk volledig gerestaureerd. Het kreeg vanwege zijn ongebruikelijke ronde vorm in de volksmond de bijnaam 'kaasstolp'. Tegenwoordig is het Museum voor Regionale Kunstnijverheid in de Käseglocke gevestigd. Hier zal een lezing worden gehouden over de toegepaste kunst in Worpswede.

De Hof van Eden in Ostfriesland

zondag 13 januari 2008

vertrek

Groningen Hoofdstation 8.00 uur

Haren, Hotel Mercure 8.15 uur

aankomst 21.00 uur

€ 60,00 (inclusief vervoer touring-car, lunch, rondleiding)

begeleiding

opgave uitsluitend bij Kunst in Zicht, tel 050-3188651 of info@kunstinzicht.org

De tuin is en was altijd een belangrijk thema in de beeldende kunst. In het kader van de manifestatie *Garten Eden Ostfriesland 2007* vinden talrijke tentoonstellingen plaats die de tuin vanuit de meest uiteenlopende gezichtspunten belichten.

In de Kunsthalle Emden is een breed opgezette expositie te zien onder de titel *Garten Eden. Der Garten in der Kunst seit 1900*. De tentoonstelling belicht het thema van de tuin in de beeldende kunst vanuit verschillende artistieke gezichtspunten. Door het werk van beroemde oude meesters als Paul Cézanne, Max Liebermann en Gabriele Münter te confronteren met dat van internationale jonge kunstenaars worden er geheel nieuwe perspectieven geopend op dit traditionele en tijdloze thema.

Het Ostfriesisches Landesmuseum is gevestigd in het stadhuis van Emden. Het is in 1962 opnieuw opgebouwd naar het voorbeeld van het historische gebouw uit 1574/76, dat in de Tweede Wereldoorlog met de grond gelijk gemaakt is.

Dit museum levert een bijdrage aan de manifestatie met de tentoonstelling *Hortus – Gärten in der mittelalterlichen Buchmalerei*. Sinds de vroege Middeleeuwen werd de Hof van Eden uitgebeeld in de illustraties van manuscripten. De boekverluchters, gedreven door een sterke devotie, hielden zich intensief bezig met het bijbelboek Genesis en dat bracht prachtige, expressieve paradijs-voorstellingen voort. De tentoonstelling brengt de bezoeker in een middeleeuwse schrijfzaal en biedt aan de hand van originele handschriften een beeld van dit wezenlijke aspect van het kloosterleven. Met behulp van prachtige voorbeelden van middeleeuwse boekverluchting wordt het wereldbeeld en de natuurbeleving van de middeleeuwse mens getoond. De makers van deze illuminaties vonden hun inspiratie in bestaande kloostertuinen en in de fictieve tuinen die in de bijbel beschreven worden, zoals het paradijs, de tuin uit het Hooglied en de Hof van Gethsemane.

Fritz von Uhde, Drie meisjes in een tuin, 1907

Organisatie

Doelstelling

De Stichting Kunst in Zicht legt zich toe op het verbreiden van kennis over beeldende kunst, architectuur en archeologie om de ontwikkeling van belangstelling voor kunst bij zoveel mogelijk mensen aan te moedigen. Daartoe organiseert Kunst in Zicht lezingen, wandelingen en excursies, waarin zowel historische als actuele onderwerpen op het gebied van beeldende kunst, architectuur en archeologie aan de orde komen en aandacht wordt besteed aan lopende tentoonstellingen.

Alle lezingen, wandelingen en excursies worden verzorgd door deskundige docenten, voor het merendeel kunsthistorici, historici en archeologen.

Inschrijving

Inschrijving voor de activiteiten kan op drie manieren geschieden:

- *schriftelijk* via het inschrijfformulier: in het programmaboekje of op de website www.kunstinzicht.org en storting van het verschuldigde bedrag onder vermelding van het volgnummer van het programmaonderdeel op gironummer 4970581 ten name van de Stichting Kunst in Zicht, Groningen.

- *telefonisch* via (050) 318 86 51
rechtstreeks: dinsdag van 10.00 - 13.00 uur
buiten kantooruren: via het antwoordapparaat Voor betalingswijze zie boven.

- *contante betaling* (alleen lezingen en wandelingen) bij Athena's Boekhandel, Oude Kijk in 't Jatstraat 42 in Groningen (niet telefonisch).

Inschrijvingen worden behandeld op volgorde van binnenkomst van de betaling.

Bij een reeks lezingen is het ook mogelijk om slechts één of twee avonden bij te wonen, in plaats van het totale aantal bijeenkomsten.

Voorwaarden

Wanneer een programmaonderdeel door omstandigheden niet kan doorgaan, krijgen de deelnemers hiervan bericht in de week voor de geplande aanvangsdatum. Het reeds betaalde bedrag wordt uiteraard teruggestort. Afzeggen door deelnemers kan tot 21 dagen voor aanvang van het programmaonderdeel. Het reeds betaalde geld wordt terug betaald onder aftrek van 30% administratiekosten. Nadien is geen restitutie meer mogelijk.

Voordelen van het donateurschap

De donateurs van de Stichting Kunst in Zicht hebben een streepje voor. Ieder jaar wordt er speciaal voor de donateurs een activiteit georganiseerd. Daarnaast ontvangen zij automatisch halfjaarlijks het programmaboekje met het complete overzicht en eventuele aanvullende informatie over de activiteiten van Kunst in Zicht. Voorts krijgen de donateurs korting op de prijzen van lezingen, stadswandelingen en excursies.

Voor minimaal € 15,00 per jaar (1 januari - 31 december) steunt u de activiteiten van Kunst in Zicht. Voor (echt)paren geldt een minimumtarief van € 25,00 per jaar. U kunt zich opgeven door het aanmeldingsformulier achter in het boekje in te sturen.

Voor informatie kunt u zich richten tot Pia Folkers, tel (050) 318 86 51 (dinsdag 10.00-13.00 uur rechtstreeks/buiten deze uren via het antwoordapparaat; wij bellen u dan zo spoedig mogelijk terug).

Lezingen en excursies op bestelling

Kunst in Zicht verkoopt lezingen, wandelingen en excursies. Momenteel bemiddelt Kunst in Zicht al voor vele instellingen in Noord-Nederland. In het docentenbestand van Kunst in Zicht is een groot aantal sprekers opgenomen. Zij zijn gespecialiseerd op zeer diverse terreinen. Dat betekent dat het aantal onderwerpen, dat aangeboden kan worden, vrijwel onbeperkt is. Behalve lezingen, wandelingen en excursies kunnen cursussen van iedere gewenste lengte, over ieder gewenst onderwerp, op maat worden afgeleverd.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Carolien ten Bruggencate of Anna Keller, tel (050) 318 86 51 (dinsdag 10.00-13.00 uur rechtstreeks/buiten deze uren via het antwoordapparaat; wij bellen u dan zo spoedig mogelijk terug).

Inschrijfformulier

heer/mevr.:

straat:

postcode en woonplaats:

telefoon:

bank/gironummer:

- Stuur dit formulier naar Stichting Kunst in Zicht, Postbus 1181, 9701 BD Groningen.
- Maak tegelijkertijd het verschuldigde bedrag vermeerderd met € 1,50 administratiekosten over op giro 4970581 t.n.v. Stichting Kunst in Zicht, Groningen.
- U bent ingeschreven voor een lezing, cursus, wandeling of excursie zodra wij uw inschrijfformulier en uw betaling hebben ontvangen. U krijgt het inschrijfbewijs dan toegestuurd.

	Normaal	Donateur	Jongere	Totaal	Instapplaats
1 Hoogtepunten uit de fotografiex € 17,00x € 15,00x € 10,00		
2 Expressionisme uit de bergenx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
3 Japanse koortsx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
4 Barcelona 1900. Antonio Gaudí en tijdgenotenx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
5 Hoe kunstenaars Bijbelse vrouwen verbeeldenx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
6 Typisch Egyptischx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
7 Een wandeling door Rome in 1587-1588x € 8,50x € 7,50x € 5,00		
8 Evolutie, een artistieke invalshoekx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
9 P.J.H. Cuypers en de neogotiekx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
10 India's godenwereld in 'beeld' gebrachtx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
11 Jean Tinguely - Andy Warholx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
12 Tuinen in middeleeuwse kunst en literatuurx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
13 Groningen in de 'Belle Époque'x € 8,50x € 7,50x € 5,00		
14 Fietsen van Groningen naar Zuidwoldex € 11,00x € 10,00x € 9,00		
15 Hofjes in de binnenstad van Groningenx € 8,50x € 7,50x € 5,00		
16 Skulptur Projekte Münster 07x € 60,00x € 52,50x € 52,50		
17 Donateursexcursie Makkum - Leeuwarden	x € 50,00			
18 Delmenhorst - Oldenburgx € 60,00x € 52,50x € 52,50		
19 Een weekend in Bremen en Worpswedex € 225,00x € 195,00x € 195,00		
Toeslag éénpersoonkamerx € 20,00x € 20,00x € 20,00		
20 De Hof van Eden in Oostfrieslandx € 60,00x € 52,50x € 52,50		
Administratiekosten				€ 1,50	
Totaal				€	

Richards

VOOR KUNST & LIJSTEN

NOORDERHAVEN 61
TEL 050- 312.99.90

9712VJ GRONINGEN
FAX 050- 360.30.54

Ons hele programma ook op internet:
www.kunstinzicht.org

Word nu donateur...

Kunst in Zicht

Postbus 1181

9701 BD Groningen

Voor minimaal €15,00 / (echt)paren €25,00 per jaar steunt u de veelheid aan activiteiten van de Stichting Kunst in Zicht.

Bij uw aanmelding ontvangt u een waardebon voor een lezing naar keuze.

Bovendien krijgt u als donateur **korting** op lezingen, wandelingen en excursies en ontvangt u tweemaal per jaar ons programmaboekje. Het donateursjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Na ontvangst van nevenstaande aanmeldingsstrook wordt u een acceptgiro toegestuurd.

Ja,

ik/wij word(en) donateur

heer/mevrouw

adres

postcode / plaats

telefoon

datum opgave

Luzia Simons, Stockage 45, 2006 (copyright Luzia Simons)